

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Suominen-Tontti, P. (2023) Ammatillisen suomen kielen taidon ja kotoutumisen edistämistä Opettajaksi Suomeen -hankkeen pedagogisissa opinnoissa. TAMKjournal, 20.12.2023.

URL: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/tamkjournal/ammattillisen-suomen-kielen-aidon-ja-kotoutumisen-edistamista-opettajaksi-suomeen-hankkeen-pedagogisissa-opinnoissa-paivi-suominen-tontti/>

Ammatillisen suomen kielen taidon ja kotoutumisen edistämistä Opettajaksi Suomeen -hankkeen pedagogisissa opinnoissa | Päivi Suominen-Tontti

20.12.2023

TAMKjournal | Maahanmuuttajataustaisilla opettajilla on ollut mahdollisuus täydentää kotimaassa suoritetuista opinnoista pedagogisilla opinnoilla. Opinnit toteutettiin Opetushallituksen ehdollisen rinnastamispäätöksen mukaisesti ammatillisissa opettajakorkeakouluissa ja ne tuottivat ammatillisen opettajan pätevyyden. Ammatillisen suomen kielen kehittämistä tuettiin mm. kieli-HOPSin, yhteisopettajuuden ja kielisopimuksen keinoin.

Kieli-HOPS ja kielisopimus avaavat keskustelua kielen merkityksestä

Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) Opettajaksi Suomeen (OSU) -hankkeessa (2021–2023) tavoitteena oli soveltaa ohjauskeinoina kieli-HOPSia eli henkilökohtaista suomen kielen opiskelusuunnitelmaa ja harjoittelun kielisopimusta. Kieli-HOPS on työkalu, jonka avulla ohjataan opiskelijaa arvioimaan omaa kielitaitoaan, asettamaan omia kielenoppimisen

tavoitteita ja näkemään kielen rooli työllistymisessä. Ajatuksena on, se että opiskelija on itse aktiivinen, suunnittelee kielenoppimistaan ja saa siihen tukea. (Asikainen-Kunnari & Komppa, 2023.)

Kieli-HOPSin ensimmäinen vaihe toteutui valintahaastattelussa, jolloin kielestä keskusteltiin hakijan, opettajankoulutuksen opettajan ja suomen kielen opettajan kesken. Opintojen alettua suomen kielen opettaja kävi jokaisen opiskelijan kanssa varsinaisen HOPS-keskustelun ja tällöin keskusteltiin myös tulevasta harjoittelusta ja kielisopimuksesta.

Opettajaopiskelijat olivat oman alansa asiantuntijoita, ja opetustuokioissa jaettiin omaa osaamista käyttäen yhteistä kieltä – suomea.

Opintojen aikana pedagogisen sisällön lisäksi vahvistettiin suomen kielen taitoa itsenäisillä tehtävillä ja lähitapaamisten suomen kielen opetuksella. Kokoontumiset, joihin opiskelijat olivat valmistelleet omia opetustilanteita, järjestettiin ammatillisen opettajankoulutuksen opettajan ja suomen kielen opettajan samanaikaisopetuksena. Tällöin aiheita käsiteltiin sekä pedagogisten että suomen kielen tavoitteiden kannalta ja opiskelijat saivat palautetta molemmista näkökulmista. Kaikki opettajaopiskelijat olivat jo oman opetusalan asiantuntijoita, ja yhteisissä keskusteluissa sekä opetustuokioissa jaettiin onnistuneesti omaa osaamista käyttäen yhteistä kieltä – suomea. Opiskelijat tukivat toisiaan aktiivisesti ja myös ystävystyivät keskenään. Toivottavasti tämä rakentunut verkosto säilyy heillä myös opintojen jälkeen.

Ammatillisen kielen oppiminen vaatii pääsyä työelämän aitoihin tilanteisiin

Työharjoittelu kuului kaikkien OSU-opiskelijoiden ohjelmaan ja se suoritettiin suomenkielisessä työyhteisössä. Harjoittelussa kokeiltiin kielisopimusta, jolla tavoitellaan sekä opiskelijan että työyhteisön jäsenten kielitietoisuuden lisääntymistä. Tarkoituksena oli valmistaa opiskelijaa harjoitteluun ja antaa tietoa työpaikalle opiskelijan kielitaidon lähtökohdista ja toiveista sekä asettaa pedagogisen oppimisen lisäksi suomen kielen oppimisen tavoitteita.

Kirjallisen lomakkeen tarkoituksena on avata keskustelua työpaikalla. Kielen tavoitteet voidaan kirjoittaa myös rinnakkain harjoittelun ammatillisten tavoitteiden kanssa, jolloin monia erillisiä lomakkeita ei tarvita ja sisällön ja kielen merkityksen yhteys näkyvät konkreettisesti. Ihanteellisessa tilanteessa opiskeltavan alan oppimistavoitteet määritellään niin, että ne sisältävät suomen kielen tavoitteen. Tämä vaatii usein opetussuunnitelman tavoitelauseiden muokkaamista ja yhdistelyä niin, että suomen kielen tavoite sijoitetaan konkreettista tekemistä kuvaavien tavoitteiden yhteyteen. Tämä onnistuu vain ammattialan ja suomen kielen opettajan yhteistyönä.

Yhteisenä haasteena alasta riippumatta näyttää olevan opiskelijan kielisopimukseen kirjaamien tietojen kulkeminen ja hyödyntäminen työpaikalla harjoittelun aikana. Eri aloilla ja työpaikoilla valmius ja resurssit ohjaamiseen vaihtelevat suuresti. OSU-koulutuksessa kielisopimuskeskusteluja järjestettiin, jos se oppilaitoksen yhteysopettajalle ja hänen aikatauluunsa sopi. Seuraava lista on laadittu avuksi kielisopimuksen toteuttamiselle.

Ammatillisen kielen oppiminen työharjoittelussa edistyy suunnitelmallisesti, kun työpaikalla on mahdollista:

- laatia kielisopimusta yhdessä opiskelijan (ja opettajan) kanssa.
- asettaa riittävän konkreettisia ja sopivan kokoisia tavoitteita kielenoppimiseen yhdessä opiskelijan kanssa.
- tunnistaa oman työpaikan ja alan tarjoamia tilanteita ja työtehtäviä, joissa opiskelija voi harjoitella suomen kielen käyttämistä ja toistaa samoja tilanteita.
- tunnistaa kielen korjaamisen ja positiivisen palautteen merkitys ja keskustella siitä opiskelijan kanssa.
- pohtia opiskelijan kanssa kielen ilmiöitä sillä tasolla kuin se oman työroolin osalta on mahdollista.
- motivoida kielimuistiinpanojen ja oppimista auttavien kuvien ottamista (=sopivien tilanteiden huomaaminen ja osoittaminen opiskelijalle).
- antaa opiskelijalle vinkkejä omatoimiseen kielenopiskeluun ja vertaistuen käyttämiseen.
- pohtia, miten opiskelija voisi hyödyntää muuta kielitaitoaan, kulttuuritaustaansa ja omakohtaista kotoutumiskokemustaan. Miten monipuolinen elämäkokemus voisi rikastuttaa työyhteisöä?

Apuna voi käyttää esimerkiksi seuraavia materiaaleja:

- Kielibuusti hankkeessa tuotetut tulostettavat [materiaalit ja ohjaajan ohjeet](#)
- Kielitietoisuudesta, selkokielestä ja omakielisestä ohjaamisesta koottu verkkoaineisto opetus- ja ohjausalalla työskenteleville ja aiheista kiinnostuneille [TUKEE 2 - hankkeessa](#): Käännä vielä yksi kivi -verkkoaineisto / Voimavaralähtöinen ohjaus ja kielitietoisuus
- Tokasa-hankkeen [videot työpaikkaohjaajille](#)

Kielisopimus tukee ammatillisen identiteetin rakentumista

Lefeverin ym. (2014) haastattelemat Suomessa ja Islannissa työskentelevät maahanmuuttajataustaiset opettajat kokivat tärkeiksi identiteettiä rakentaviksi tekijöiksi sen, että työyhteisössä saattoi kokea olevansa tervetullut ja tasavertainen ja että kieltä korjattiin tarvittaessa. Kokemus hyväksytyksi tulemisesta vahvisti ammatillista identiteettiä, samoin itsetunto ja minäpystyvyys lisääntyvät. (Lefever 2014, 80.) Kielisopimuksella voidaan osaltaan tukea näitä asioita. Erityisen tärkeää on se, että eri taustoista tulevat opettajat pääsevät työskentelemään rinnakkain ja oppimaan toisiltaan. Myös OSU-koulutuksen opiskelijoista esimerkiksi Mariia Ignateva koki opetusharjoittelun varsin merkittäväksi vaiheeksi urapolullaan kohti historian opettajan työtä Suomessa (Ignateva 2023).

Tärkeää on kehittää myös opintoja niin, että suomalaisten ja kansainvälisten opettajaopiskelijoiden osallistuminen yhteisille opintojaksoille on mahdollista. Tämä luo lähtökohdan kaikille hyödylliselle vuoropuhelulle, joka myöhemmin näkyy oppilaitoksissa tasa-arvoisena ja positiivisena eri taustoista tulevien aikuisten yhteistyönä myös oppilaille. (Koskinen-Sinisalo 2015, 8.)

Ilahduttavaa onkin ollut huomata, miten OSU-hankkeessa mukana olleista opiskelijoista osa on päässyt opetustyöhön melko nopeasti ja heidän osaamistaan arvostetaan. Esimerkiksi

Ukrainasta tulleet opiskelijat ovat jo ehtineet tehdä arvokasta työtä omissa työyhteisöissään ja samalla saaneet tärkeää työkokemusta sekä uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia uralleen.

Kansainvälisten opettajien työllistymisen edistäminen on osaltaan pitkäjänteistä monikulttuurisuuden tukemista.

Pätevyyden tuottavien pedagogisten opintojen lisäksi OSU-hankkeessa on tuotettu työnhakua tukeva verkko-opintokokonaisuus niille, joilla on jo pätevyys, mutta ei opetusalan työtä. Myös näissä opinnoissa on mahdollista valita ammatillisen suomen kielen osuus.

OSU-hanke on antanut mahdollisuuden tehdä työtä kotoutumisen edistämiseksi moneen suuntaan. Kansainvälisten opettajien työllistymisen edistäminen on osaltaan pitkäjänteistä monikulttuurisuuden tukemista. Voi ennustaa, että työnantaja, joka on kouluaikanaan tottunut näkemään ammattitaitoisen muualta tulleen opettajan työtä, on muita valmiimpi tarjoamaan esimerkiksi työharjoittelupaikan sitä tarvitsevalle kansainväliselle opiskelijalle. Oman kotoutumispolkunsa alkumetreillä olevat koululaiset ja opiskelijat taas tarvitsevat roolimalleja aikuisista, jotka ovat onnistuneet pääsemään urallaan omiin tavoitteisiinsa ja saavuttaneet siinä tarvittavan suomen kielen taidon.

Lähteet

Asikainen-Kunnari, T. & Komppa, J. 2023. Kieli-HOPS tueksi korkeakouluopiskelijan urasuunnitteluun ja opinto-ohjaukseen. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(2). Julkaistu 22.3.2023. Viitattu 29.9.2023. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2023/kieli-hops-tueksi-korkeakouluopiskelijan-urasuunnitteluun-ja-opinto-ohjaukseen>

Ignateva, M. 2023. Rohkeus ja sinnikkyys unelmaa kohti. *TAOK-blogi*. Julkaistu 23.1.2023. Viitattu 19.12.2023. <https://blogs.tuni.fi/taokblogi/hankkeet/rohkeus-ja-sinnikkyys-unelmaa-kohti/>

Koskinen-Sinisalo, K-L. 201 *Pitkä tie – Maahanmuuttajasta opettajaksi Suomeen*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. *Acta Universitatis Tamperensis* 2112. Viitattu 9.8.2023. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98136/978-951-44-9960-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lefever S., Paavola H., Berman R, Guðjónsdóttir H., Talib M-T. & Karen R. 2014. Immigrant Teachers in Iceland and Finland: Successes and Contributions. *IJE4D Journal, The International Journal of Education for Diversities*, vol. 3, 65–85. Viitattu 29.9.2023. <https://blogs.helsinki.fi/ije4d-journal/files/2015/01/IJE4D-vol.-3-article-4.pdf>

Kirjoittaja

Päivi Suominen-Tontti

Suomen kielen ja viestinnän lehtori
TAMK

Kuvituskuva: Pexels/Christina Morillo